

Тимохов Олександр Володимирович – кандидат філософських наук, доцент, докторант кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

ПАНОРАМНЕ МИСЛЕННЯ І СВОБОДА ОСОБИСТОСТІ

За останній період ми стали свідками досить радикальних змін у соціально-політичній ситуації в Україні та навколо неї. Вони носили, як революційний, так і еволюційний характер; та були спричинені викликами, як внутрішніми, так і зовнішніми. Ці виклики і надалі залишатимуться актуальними і вимагатимуть досить швидкого реагування, що неминуче призведе до значних трансформацій в багатьох сферах суспільного життя.

Отже, існує нагальна необхідність в узгодженні цих швидкоплинних змін із довгостроковою стратегічною концепцією розвитку Українського суспільства.

Звичайно, це предмет політичного, політологічного та економічного дискурсу, проте, такі концепції не можливо вибудувувати без врахування основних, базових цінностей сучасного цивілізованого суспільства, до яких безумовно відноситься “Свобода особистості”.

Класики діалектичного матеріалізму стверджували, що саме суспільне буття визначає свідомість [1]. Проте, факт впливу результатів мислення на становлення свідомості, в тому числі і колективної, також не викликає сумнівів.

Ні що в світі не володіє більшою силою, ніж ідея час якої настав [2].

Отже, трансформації суспільного буття можуть спричинити не тільки зовнішні фактори, а й внутрішні, до яких відносяться результати мислячої діяльності окремих суб’єктів, які так чи інакше впливають на суспільну свідомість, формування новітніх концептів суспільного буття в сучасних умовах, а відтак, і в трансформацію суспільної парадигми, як такої.

Якщо під трансформаційними процесами мається на увазі саме еволюційність (розвиток), а не консервативність, то мислячий суб’єкт, що буде здатен до формування новітніх суспільних концептів, що відповідають вимогам сучасності, має володіти певною свободою, причому не “свободою” в широкому сенсі і навіть не свободою волі, а саме свободою мислення, що дає можливість відійти від сталих стереотипів. Найбільш прогресивним та продуктивним типом мислення в даному сенсі, як на наш погляд, є – “Панорамне мислення”, що визначається, перш за все: комплексністю, цілісністю та неочікуваністю результатів. Слід зазначити, що саме по собі відчуття панорами, або панорамне сприйняття, зовсім не вимагає від суб’єкта внутрішньої свободи і може бути зумовлене чинниками індивідуального психологічного характеру. Навіть суб’єкт, що сприймає дійсність панорамно, може бути сильно залежним від сталих, або домінуючих стереотипів суспільного дискурсу, що зумовлює фільтрацію отриманої інформації за для обґрунтування заздалегідь визначених ним висновків. Тобто, особистість, що має вільний доступ до інформації і здатність до її аналізу, проте з певних обставин не вільна в своїй мислячій діяльності, схильна підлаштовувати існуючі факти під заздалегідь визначену концепцію за для утвердження останньої в якості єдино можливої.

Цей ефект спостерігається, як на рівні буденної свідомості, де небажана інформація відсікається і помічається суб’єктом, як “ворожа” – “неправдива”, так і на рівні спеціалізованої свідомості, коли суб’єкт, в силу своєї заангажованості свідомо перекручує факти для виправдання “своїх” позицій.

Це абсолютно консервативний шлях, що не лише не може бути використаним для формування нових соціокультурних концептів, але й такий, що приречений на боротьбу з останніми.

Отже, повертаючись до феномену “Свободи особистості”, зазначимо, що панорамне сприйняття та панорамне мислення, це лише інструмент, що за відсутності внутрішньої свободи особистості не має жодних шансів стати чинником формування нових та новітніх концептів соціального буття, що б могли забезпечити соціальний процес, як такий.

Лише внутрішня свобода особистості: “свобода мислення”, “свобода від стереотипів та заангажованості” дає можливість мислячому суб’єкту подолати вузькість поля свідомості.

1. <http://dic.academic.ru/>
2. <http://yvision.kz/post/634449>